

ПЕРЕДУМОВИ КАРТОГРАФІЧНОГО МОНІТОРИНГУ ДЕМОГРАФІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ

Лейберюк О.М.

Інститут географії Національної академії наук України

Проаналізовано передумови для дослідження демографічного розвитку регіону із використанням картографічного моніторингу. Сформульовано основні проблеми при дослідженні демографічного розвитку регіону. Визначено та аргументовано метод дослідження даних проблем. Обґрунтовано основні групи передумов для картографування демографічного розвитку та охарактеризовано їх. Визначено основні складові дослідження та проаналізовано їх, обґрунтовано рівень майбутнього дослідження.

Ключові слова: демографічний розвиток; демографічна ситуація; картографічний метод дослідження; картографування; картографічний моніторинг.

Актуальність роботи. Україна, як і інші країни світу у ХХІ ст. гостро стикнулася із різноманітними проблемами, які набули глобальних значень (екологічними, економічними, проблемами народонаселення, інформатизацією суспільства, змінами клімату). Значною мірою в їх основі знаходиться людський фактор. Тому врахування особливостей демографічного розвитку дає змогу призупинити їх можливі негативні наслідки. Особливе місце в динамічному розвитку населення належить моніторингу, адже постійне спостереження за складними процесами відтворення населення створює можливість контролю, прогнозу і управління демографічною складовою, а відповідно значного впливу на інші сфери діяльності людини. Впровадження нових методів при здійсненні моніторингу, залучення сучасних технологічних впроваджень будуть тільки сприяти у вирішенні проблем народонаселення. Впровадження таких методів знаходиться в руслі глобальних процесів інформатизації, від яких Україна не може залишатись осторонь. Впровадження інформаційних технологій дає змогу забезпечення інформацією, проведення оперативних досліджень, пришвидшення у вирішенні питань пов'язаних із динамічними явищами.

Мета роботи. Уточнити поняття демографічного розвитку та виділити основні складові його дослідження. Визначити можливі рівні дослідження та обґрунтувати застосування картографічного моніторингу в дослідженнях демографічного розвитку.

Основний зміст. На сьогодні питання демографії активно досліджуються фахівцями Інституту демографії і соціальних досліджень ім. В. П. Птухи НАН України. Питання народонаселення розглядалися у працях економістів та географів: Е.М. Лібанової, В. О. Джамана, А. І. Доценка, Л.М. Немець, С.І. Пирожкова, Л.Г. Руденка, В. І. Стешенко, О. Г. Топчієва, О. У. Хомри, В. В. Яворської, О. І. Шаблія та інших. Результати дослід-

жень демографічних проблем мають широку сферу застосування: дослідження основних параметрів відтворювальних можливостей населення необхідні для науковців і управлінців, які здійснюють аналіз напрямків розвитку суспільства, його структуру, характеристики та умови його життєдіяльності та інше; використання результатів досліджень структурами виконавчих органів держави для формування державної політики у соціальній сфері, освіті, охороні здоров'я, сімейно-шлюбних відносин, молодіжної, міграційної політики та інше; використання результатів досліджень зацікавленими міжнародними організаціями та різноманітних міждержавних та міжнародних програм при дослідженні народонаселення, які на сьогодні мають значення не тільки для однієї держави, а й для всього людства в цілому. І однією чи не найголовніших цілей цих досліджень є розробка прогнозів, демографічного розвитку окремих країн і світу в цілому.

І серед безлічі сучасних напрямків дослідження процесів демографії, а саме основних показників народонаселення сформувались такі основні термінологічні визначення. Так серед демографів розвинулись два терміни, які давали характеристику демографічним процесам і були викладені Д. І. Валентеєм – «демографічна ситуація» і Н. Т. Агафоновим – «демографічна обстановка». Ці поняття вживались, як синоніми та означають демографічну характеристику населення, із впливом соціально-економічних чинників певної території. Більш точне визначення було дане С.І. Пирожковим поняття «демографічний розвиток» – комплексне поняття, яке включає в себе взаємодію багатьох демографічних змінних (народжуваність, смертність, шлюбність, міграцію тощо), послідовне дослідження яких являє собою самостійну наукову задачу. В той час як у попередніх визначеннях, це поняття не так виражене та має інші тлумачення, наприклад демографічна ситуація конкретизує часовий період

у даний момент, демографічна обстановка формує не тільки знання про демографічні процеси, а й чинники, які впливають на них. Досить подібним до поняття демографічного розвитку є поняття розвиток народонаселення – закономірний процес кількісної та якісної зміни в народонаселенні, ускладнення системи його зв'язків і відносин, яке відбувається на певному етапі суспільно-історичного розвитку з переходом населення із одного стану в інший [2, 124]. В порівнянні із демографічним розвитком дане поняття має більш широке значення та характеризує тільки періоди в яких відбуваються якісні зміни. В сучасній російській літературі демографічний розвиток трактується, як зміна чисельності населення і його структури в певний період часу. Демографічний розвиток у розумінні Л. М. Немец, К. Ю. Сегіди - закономірний процес кількісних і якісних змін в часі і просторі демографічної складової соціогеосистеми [12, 56].

Слід відзначити, що сучасні дослідження демографічного розвитку не завжди здійснюються комплексно, не мають чітких періодів дослідження, та не забезпечують найнижчі рівні територіального поділу держави, крім поодиноких випадків, які здійснюються на обласному або ж на районному адмін. рівні. Однак постає питання про забезпечення демографічною інформацією найнижчих адміністративних одиниць, не тільки для введення статистичної інформації та архівування її, а й можливість її використання для потреб виконавчих органів усіх рівнів управління, наукової спільноти та суспільства загалом, здійснення моніторингу за виконання, впровадження міжнародних та державних програм та проектів з демографічних проблем, можливість локального визначення проблем населення та цільове вирішення їх, створення та введення всім зрозумілої та доступної інформаційної бази, що передбачається законодавством України (Закон про регіональну політику, Європейська Хартія місцевого самоврядування).

Тому для вирішення даних проблем дослідження демографічного розвитку відповідно постають питання:

- 1) створення інформаційної бази для введення, обробітку, збереження та візуалізація даних;
- 2) забезпечення інформацією найнижчих адміністративних рівнів;
- 3) швидкий доступ до інформації;
- 4) створення єдиної бази даних, яка змогла б забезпечувати усіх користувачів інформацією.

Враховуючи різноманітність та складність досліджень населення, його параметрів та показників, чинників впливу та цілей відповідно можна використати безліч методів, які можуть

забезпечити дослідниками різноманітною інформацією (текстовою, графічною, статистичною). Тому серед різноманітних методів дослідження населення слід виділити основні три групи: методи математично-статистичні, географічні (картографування, районування) і кібернетичні (моделювання). Математично-статистичні методи вивчають концентрацію населення, його диференціацію розподілу. При цьому розглядається його специфіка розподілу по відношенню до інших факторів на населення, проведення статистичних досліджень із конкретним описом процесів у суспільстві та інше. Кібернетичний метод або ж метод моделювання дозволяє прогнозувати територіальне переміщення населення, модель при цьому грає роль, хоча і як допоміжної, але важливої гіпотези, що дозволяє передбачати тенденції, яка є характерна для процесу розподілу населення, звичайно з використанням потужних сучасних ЕОМ. Серед географічних методів опису населення виділяються основні два: картографування і районування. Картографічний метод в дослідженнях дозволяє охопити різноманітні територіальні рівні, одразу дає уявлення про загальну картину дослідження певної теми, дає можливість створення типологічних карт досліджуваних об'єктів та інше. Метод районування населення передбачає виділення територій, які виділяються певними характеристиками перебігу процесів, формує групи об'єктів дослідження з чіткими характеристиками, які можна класифікувати та оцінювати [3, 68].

Зважаючи на те, що демографічний розвиток не передбачає тільки одномоментного фіксування даних про певну територію в межах дослідження людського розвитку, а передбачає її довготривалому або ж і повсякчасне фіксування даних із території дослідження, тому на нашу думку найкращим варіантом для вирішення даного питання є впровадження системи картографування, а саме картографічного моніторингу за демографічним розвитком. Під картографічним моніторингом розуміють систему безперервного спостереження за земною поверхнею з метою картографічного вивчення стану місцевості.

Також ми розуміємо, що рівень моніторингу на рівні усієї держави є неможливим: її територія є строкатою та різноманітною у всіх її чинниках формування, державний рівень картографування потребуватиме значних ресурсів, забезпечення статистичною інформацією з регіонів. Ми вважаємо таким рівнем моніторингу має стати регіональний рівень тому, що він дасть переваги: достовірність забезпечення та зацікавленість в точності інформації, розуміння дослідниками певних умов формування тих чи інших процесів, отримання

інформаційної бази на найнижчому адміністративному рівні, можливість вирішення проблем, що виникатимуть, одразу на місцевому, районному та регіональному рівнях, що в свою чергу розвантажує центральний управлінський апарат та залишає за ним тільки контролюючу та рекомендаційну функцію.

Передумовами для картографування демографічного розвитку дослідження нами були виділені три основні групи: фактори формування демографічного розвитку регіону (природні, соціально-економічні, соціально-культурні, психологічні, демографічні); науково-теоретичні дослідження та проекти (сталий(збалансований) розвиток, людський розвиток, регіональний розвиток та інші); державна політика (закони про місцеве самоврядування, концепції демографічного розвитку до 2015р, закони про регіональний розвиток, проекти і закони про боротьбу з бідністю, сімейну політику, якість життя та інші.) (рис. 1).

Так фактори формування демографічного розвитку регіону безпосередньо формують демографічну картину, завдяки різноманітності їх компонентів. Природні безпосередньо впливають на біологічну складову людського формування, впливають на формування через природні чинники впливу на організм. Соціально-економічні характеризуються рівнем життя, зайнятістю, рівнем медичного обслуговування, соціальні потрясіння, що впливають на можливості відтворення, тривалістю життя, матеріальним забезпеченням та інше. Культурні характеризуються розвитком людського сприйняття, через необхідність та потребу людини у культурному збагаченні та розвитку, забезпечення її освіченості, здобуті освіти, а також інших культурних аспектів, що звичайно вимагає часу та потребує фінансового забезпечення. До культурних факторів слід віднести релігію та етнічну приналежність. Релігія прямо впливає на процеси народження, сприяючи цьому, складає позитивні умови для позитивного демографічного розвитку. Етнічна приналежність також має важливий вплив та формує певний стереотип поведінки та ставлення людини до традицій, спілкування, рівня культури, формує певну демографічну поведінку. Демографічні фактори формують насамперед структуру населення, яка визначає у майбутньому можливість до розвитку населення, слід відзначити, що тут важливо також враховувати й механічний рух оскільки він часто вносить корективи у демографічні чинники. Охарактеризувавши ці фактори формування демографічного дослідження, слід відзначити, що всі регіони України за цими факторами є різноманітними, а в деякій мірі й специфічними, що й обумовлює наш рівень дослідження та метод,

звичайно ми розуміємо, що й існують внутрішні регіональні відмінності[1,12].

Науково-теоретичні передумови базуються насамперед на дослідженні людського розвитку, до якого безпосередньо і відноситься демографічний розвиток. Дослідження людського розвитку насамперед мають забезпечити інформацією про стан розвитку людини через різноманітні показники, зокрема і відтворювальні показники населення. Сучасні тенденції економіки та нерівність розвитку територіальних об'єктів обумовлюють необхідність регіональної диференціації державної політики, потребують більш детального дослідження регіональних особливостей демографічного розвитку та інших складових людського розвитку [8,56]. Тому тут і виникає необхідність в інформації для аналізу та прогнозування ситуації. Сталий (збалансований) розвиток передбачає планомірний прогресивний розвиток людства, що передбачає розробку та впровадження програм з розвитку, їх моніторинг. В межах цих досліджень також проводяться дослідження з демографічних проблем, які визнанні державами світу як глобальні людські (боротьби з голодом, боротьби з бідністю, збереження миру, розподілу благ, збереження культурної спадщини, програми освіти). Тому в межах цих проектів виникає необхідність у забезпеченні інформацією про демографічну ситуацію районів досліджень, визначення основних показників, різних територіальних рівнів, для цільового застосування програм[11]. Геодемографічні передумови дослідження покликані насамперед на дослідження регіональних відмінностей населення, вирішення демографічних проблем території та формування регіональної державної політики. У відповідності з цим напрямком питання про актуальність забезпечення їх картографічними матеріалами демографічного розвитку цих досліджень не стоїть. Виникає тільки додаткове питання про можливість доповнення дослідження демографічного розвитку регіону картами геодемографічних типів[20]. У дослідженнях регіонального розвитку та депресивності регіонів передумовами є необхідність забезпечення демографічною інформацією, як однієї із складових об'єкта пізнання досліджень, а також просторової візуалізації демографічних показників, які покажуть геопросторові відмінності формування демографічних процесів та полегшать роботу з цими даними. Щодо інших досліджень, то їх необхідність у картографічних матеріалах має передумови, що пов'язані з частковістю досліджень населення або іншими галузями наук, що досліджують територію регіону.

Законодавчі передумови базуються на державних документах, що виконуються в межах чинного законодавства України у різних сферах

Рис.1. Передумови дослідження картографічного моніторингу демографічного розвитку регіону

розвитку держави. Так сюди слід віднести міжнародні акти і документи, підписані Україною, державні закони, акти, постанови, концепції, проекти, що направлені на виконання соціальної і економічної політики держави, умов виходу із демографічної кризи, здійснення місцевого самоврядування, регіонального розвитку, подолання бідності, сімейної політики та іншого. Тому й виникають питання з моніторингу, прогнозування, контролю, вирішення демографічних питань. Оскільки необхідність забезпечення інформацією потребують усі адміністративні рівні відповідно й рівень картографічного моніторингу передбачає дослідження найменшого адміністративного рангу. Дані дослідження можуть використовуватись, як виконавчими органами і в межах чинного законодавства, так і для задоволення потреб суспільства у даному виді інформації.

Щодо складу картографічного моніторингу демографічного розвитку регіону то тут можна виділити основні такі блоки досліджень: природний рух населення, механічний рух населення, статеві-вікова структура населення та сімейно-шлюбний склад населення.

Природний рух населення або відтворення населення – це постійне відновлення генерацій людей у результаті взаємодії процесів народжуваності і смертності. Завдяки народжуваності та смертності

відбувається безперервна зміна людських поколінь. До складу якого входить дослідження народжуваності, смертності, природний приріст. Зміни основних демографічних показників дає змогу аналізувати диференціації в розвитку регіонів та їх вплив на загальнонаціональні демографічні тенденції, дає підстави для поглибленого аналізу окремих груп територій, що відзначаються особливою гостротою тих чи інших проблем народонаселення. Такі дослідження покликані сприяти виявленню резервів для поліпшення демографічної ситуації, обґрунтуванню пріоритетності завдань у вирішенні задач зниження смертності, підвищенні та виборі міграційної політики [8, 158].

Механічний рух населення – переміщення людей (мігрантів) через кордони тих чи інших з перемінною місця проживання назавжди або на більший, менший період часу [2, 251]. Дослідження змін міграційних процесів регіону передбачає насамперед визначення особливостей та чинників механічного руху, визначення «привабливих» місць міграції населення, а також місць відтоку, дозволяє планувати та здійснювати міграційну політику держави.

Статеві-віковий склад населення утворений із двох складових, які між собою тісно пов'язані та переплетені, статевий та віковий складу населення. Статевий склад населення – співвідношення чисельності чоловіків і жінок у складі

населення. Формується під впливом процесів народжуваності, смертності, міграцій і війн (оскільки втрати у війнах особливо значні серед чоловіків). Диспропорції у статевому складі прямо впливають на процеси відтворення населення. Вікова структура населення – розподіл його за віковими групами і віковими контингентами з метою вивчення демографічних і соціально-економічних процесів. Віковий склад населення залежить від показників народжуваності, смертності та природного приросту[12]. Статеві-віковий склад є тим індикатором, який дозволяє здійснювати дослідження змін та впливів на населення з ретроспективного розвитку, слугує для оцінки та прогнозування демографічних процесів у майбутньому. Дослідження цих показників у регіональному відношенні дозволяє розкрити їх трудовий потенціал, можливості до відтворення, визначення тривалості життя та інших показників.

Сімейно-шлюбний склад населення у своїй структурі також складається з двох базових категорій: сімейний та шлюбний склад. Сім'я як первинний осередок відтворення населення забезпечує фізичне (біологічне) та соціокультурне відтворення поколінь людської спільноти у будь-якому суспільстві. Вона є природним середовищем появи, життєдіяльності, розвитку, соціалізації дитини, формування її особистості[13]. Під шлюбним складом розуміють становище індивіда стосовно інституту шлюбу, зумовленого відповідно до звичаїв або правових норм тієї або іншої країни. Незалежно від форми шлюбу всі люди поділяються на тих, хто перебуває у шлюбі, і на тих, хто в шлюбі не перебуває. Знання сімейно-шлюбної структури населення необхідне для кращого розуміння процесів формування і розпаду родин, тенденції зміни народжуваності, смертності, відтворення населення в цілому. Тобто характеристика сімейно-шлюбного стану дає можливість опрацювання ситуації, що склалася в суспільстві із процесами відтворення, є індикатором старіння населення, культурного розвитку населення, відображає вплив соціально-економічного розвитку[6,7].

Висновки. Питання демографічного розвитку та процесів завжди залишаються актуальними та такими, які потребують систематизованого дослідження. Створення єдиної системи, яка могла забезпечувати та візуалізувати демографічні дані, є необхідною, адже забезпечить інформацією різні сфери діяльності людини. Картографічний моніторинг демографічного розвитку регіону дозволить здійснювати моніторинг на різних адміністративних рівнях, а особливо необхідним є дослідження найнижчого адміністративного рівня, що матиме позитивні ознаки.

Література

1. Гудзеляк І. Географія населення: Навчальний посібник / І. Гудзеляк. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с.
2. Демографический энциклопедический словарь / Под ред. Валентей Д. И. – М.: Советская энциклопедия, 1985.
3. Демография / [Н. О. Волгин, И. М. Веселкова, Н. В. Зверева та другие]. – Москва: РАГС, 2003. – 384 с.
4. Демографічні перспективи України до 2026 року / В. С. Стешенко, О. П. Рудницький, О. У. Хомра, А. М. Стефановський. – Київ: НАН України Інститут економіки, 1999. – 55 с.
5. Лібанова Е. М. Перспективи трансформації соціальної сфери України / Елла Марленівна Лібанова. / Демографія та соціальна економіка. – 2004. – №1. – С. 45–51.
6. Людський розвиток в Україні: Історичні виміри трансформації державної соціальної політики (колективна монографія)/за ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2014. – 380с.
7. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції (колективна монографія) / відпов. за випуск Л. М. Черенько, О. В. Макарова, за ред. Е.М.Лібанової. – У 2-х томах. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2012. – 436 с.
8. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз(колективна монографія)/За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. –367с.
9. Население Украины : размещение и оценка его миграционной подвижности / [Л. Г. Руденко, М. І. Фашевський, О. У. Хомра та ін.]. // Український географічний журнал. – 2005. – №4. – С. 23–29.
10. Населення України-2004. Регіональні аспекти демографічного розвитку / [С. І. Пирожков, О. Г. Рогожин, П. Є. Шевчук та ін.]. – Київ, 2005. – 342 с.
11. Національна доповідь України про стан виконання положень «Порядку денного на ХХІ століття» за десятирічний період [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.menr.gov.ua/docs/activity-ecopolit/Nacdpovid2012.
12. Немець Л. М. Демографічний розвиток Харківського регіону / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, К. А. Немець. – Харків: ХНУ ім. Каразіна, 2012. – 200 с.
13. Ничипоренко С.В. Молодіжна сімейна політика в Україні. / Ничипоренко С.В. – Умань: Н70 Видавець «Сочінський», 2011. – 217 с.
14. Пирожков С. И. Демографические процессы и возрастная структура населения / С. И. Пирожков. – М.: ГОССТАТИЗДАТ ЦСУ СССР, 1976. – 136 с.
15. Пирожков С. І. Демографічний розвиток України: сучасне та майбутнє / Сергій Іванович Пирожков. // Вісник НАН України. – 2006. – №1. – С. 59–64.
16. Руденко Л. Г. Сталий розвиток: пошуки моделей для України / Леонід Григорович Руденко. // Проблеми сталого розвитку України. – 1998. – С. 119–131.
17. Руденко Л. Г. Стан і завдання картографування

- населення в Українській РСР / Леонід Григорович Руденко. // Матеріали до третього зїзду Георг. т-ва УРСР. – 1975. – С. 124–126.
18. Стешенко В. С. Зміст понять “демографічний розвиток” і “людський розвиток”: тотожності і відмінності / Валентина Сергіївна Стешенко. // Демографія та соціальна економіка. – 2013. – №1. – С. 5–16.
 19. Хомра А.У. Воспроизводство населения (территориально-организационный аспект)/А.У. Хомра– К.: Наукова думка, 1990. – 176 с.
 20. Яворська В. В. Формування геодемографії як сучасного напрямку географії населення / Вікторія Володимирівна Яворська. // Вісник ОНУ: Сер.: Географічні і геологічні науки. – 2013. – С. 254–262.
- Referenses**
1. Hudzeliak I. Heohrafiia naselennia: Navchal'nyi posibnyk / I. Hudzeliak. –L'viv: Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, 2008. – 232 s.
 2. Demohrafycheskyi entsyklopedycheskyi slovar' / Pod red. Valentei D. Y. –M.: Sovetskaia entsyklopedyia, 1985.
 3. Demohrafyia / [N. O. Volhyn, Y. M. Veselkova, N. V. Zvereva ta druhye]. – Moskva: RAHS, 2003. – 384 s.
 4. Demohrafichni perspektyvy Ukrainy do 2026 roku / V. S. Steshenko, O. P. Rudnyts'kyi, O. U. Khomra, A. M. Stefanovs'kyi. – Kyiv: NAN Ukrainy Instytut ekonomiky, 1999. – 55 s.
 5. Libanova E. M. Perspektyvy transformatsii sotsial'noi sfery Ukrainy / Ella Marlenivna Libanova. // Demohrafiia ta sotsial'na ekonomika. – 2004. – №1. – S. 45–51.
 6. Liuds'kyi rozvytok v Ukraini: Istorychni vymiry transformatsii derzhavnoi sotsial'noi polityky (kolektyvna monohrafiia) / za red. E. M. Libanovoi. – K.: In-t demohrafiit ta sotsial'nykh doslidzhen' im. M. V. Ptukhy NAN Ukrainy, 2014. – 380s.
 7. Liuds'kyi rozvytok v Ukraini: transformatsiia rivnia zhyttia ta rehional'ni dysproportsii (ko- lektyvna monohrafiia) / vidpov. za vypusk L. M. Cheren'ko, O. V. Makarova, za red. E. M. Libanovoi. – U2-kh tomakh. – K.: In-t demohrafiit ta sotsial'nykh doslidzhen' im. M. V. Ptukhy NAN Ukrainy, 2012. – 436 s.
 8. Liuds'kyi rozvytok rehioniv Ukrainy: analiz ta prohnoz (kolektyvna monohrafiia) / Za red. E. M. Libanovoi. – K.: In-t demohrafiit ta sotsial'nykh doslidzhen' NAN Ukrainy, 2007. – 367s.
 9. Naselenye Ukrainy : razmeschenye y otsenka eho myhratsyonnoi podvyzhnosti / [L. H. Rudenko, M. I. Fashchevs'kyi, O. U. Khomra ta in.]. // Ukrains'kyi heohrafichniy zhurnal. – 2005. – №4. – S. 23–29.
 10. Naseleennia Ukrainy-2004. Rehional'ni aspekty demohrafichnoho rozvytku / [S. I. Pyrozhhov, O. H. Rohozhyn, P. Ie. Shevchuk ta in.]. – Kyiv, 2005. – 342 s.
 11. Natsional'na dopovid' Ukrainy pro stan vykonannia polozhen' «Poriadku dennoho na KhKhI stolittia» za desiatyrichnyi period [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.menr.gov.ua/docs/activity-ecopolit/Nacodopovid2012.
 12. Nemiets' L. M. Demohrafichniy rozvytok Kharkivs'koho rehionu / L. M. Nemiets', K. Iu. Sehida, K. A. Nemiets'. – Kharkiv: KhNU im. Karazina, 2012. – 200 s.
 13. Nychyporenko S. V. Molodizhna simeina polityka v Ukraini. / Nychyporenko S. V. – Uman': N70 Vydavets' «Sochins'kyi», 2011. – 217 s.
 14. Pyrozhhov S. Y. Demohrafycheskye protsessy y vozrastnaia struktura naseleniya / S. Y. Pyrozhhov. – M.: HOSSTATYZDAT TsSU SSSR, 1976. – 136 s.
 15. Pyrozhhov S. I. Demohrafichniy rozvytok Ukrainy: suchasne ta maibutnie / Serhii Ivanovych Pyrozhhov. // Visnyk NAN Ukrainy. – 2006. – №1. – S. 59–64.
 16. Rudenko L. H. Stalyi rozvytok: poshuky modelei dlia Ukrainy / Leonid Hryhorovych Rudenko. // Problemy staloho rozvytku Ukrainy. – 1998. – S. 119–131.
 17. Rudenko L. H. Stan i zavdannia kartohrafuvannia naselennia v Ukrains'kii RSR / Leonid Hryhorovych Rudenko. // Materialy do tret'oho zizdu Heohr. t-va URSR. – 1975. – S. 124–126.
 18. Steshenko V. S. Zmist poniat' “demohrafichniy rozvytok” i “liuds'kyi rozvytok”: totozhnosti i vidminnosti / Valentyna Serhiivna Steshenko. // Demohrafiia ta sotsial'na ekonomika. – 2013. – №1. – S. 5–16.
 19. Khomra A. U. Vosproyzvodstvo naseleniya (terryto- ryal'no-orhanyzatsyonnyi aspekt)/A. U. Khomra– K.: Naukova dumka, 1990. – 176 s.
 20. Iavors'ka V. V. Formuvannia heodemohrafiit yak suchasnoho napriamku heohrafiit naselennia / Viktoriia Volodymyrivna Yavors'ka. // Visnyk ONU: Ser.: Heohrafichni i heolohichni nauky. – 2013. – S. 254–262.

Лейберюк О. Предпосылки картографического мониторинга демографического развития региона и его составляющие Проанализированы предпосылки для исследования демографического развития региона с использованием картографического мониторинга. Сформулированы основные проблемы при исследовании демографического развития региона. Определены и аргументировано метод исследования данных проблем. Обоснованы основные группы предпосылок для картографирования демографического развития и охарактеризованы их. Определены основные составляющие исследования и проанализированы их, обоснованно уровень будущего исследования.

Ключевые слова: демографическое развитие; демографическая ситуация; картографический метод исследования; картографирования; картографический мониторинг.

Leyberyuk A. Background cartographic monitoring demographic development of the region and its structure. General published studies have been reviewed with identification of scientists dealing with the issue for human population. The main lines and aims of inquiry on the pending demographic development have been emphasized. The conception of demographic development has been clarified, and the object has been shown. It has been established that up-to-date studies of demographic development are not always performed in a multicenter way. They are characterized by ill-defined

terms, they do not provide demographic information for lowermost levels of state territorial division. General points of the demographic development study are represented as follows: the information database development for input, processing, storage and visualization of data; rapid informing of the lowermost administrative levels; the development of a common user-friendly database. The main methods that can provide researchers with various information (texts, graphics, statistics) have been accentuated. Three main groups of methods are pointed out: mathematical-statistical, geographical and cyber simulation. The geographical methods describing human population involve mapping and dividing into districts. Cartographical method consists in comprisal of various territorial levels. This method is easily illustrative of any research. The utilization of cartographical survey method via creation of monitoring system for demographic development in a region. It was suggested that monitoring should be carried out at regional level because it gives such advantages: interest in fidelity and accuracy of information; comprehension of certain conditions for process creation; access to information base at lowermost administrative level; the ability for immediate resolving problems at local, district and regional levels. Prerequisites for mapping of demographic development studies were identified three main groups: 1) demographic factors of regional development : natural, socio-economic, socio-cultural, psychological, demographic factors for demographic evolution in a region; 2) theoretical studies and projects: permanent development, human evolution, regional development, etc.; 3) state policy: laws on local government, the concepts of demographic evolution till 2015-th, laws on regional development, projects and laws to control poorness, family policy, life quality etc. In terms of content of cartographical monitoring of demographic development in a region, the following main templates of the research were shown: natural and mechanical movements, gender-age distribution, marital statuses of the population.

Key words: demographic development; demographic situation; cartographic survey technique; mapping; map-based monitoring.